

EUROPA-UNIVERSITÄT
VIADRINA
FRANKFURT (ODER)

„Ambivalenzen der Transformation – Wie wachsen Menschen und Gesellschaften an Veränderungen und Brüchen?“

Forum Europäischer Städte in der Doppelstadt Frankfurt (Oder) - Słubice

8.-10. Mai 2022

Kurzbeschreibungen der Podiumsdiskussionen „Wissenschaft im Dialog“

Short Description of the Panels „Academia in Dialogue“

Program Dialogu Świata Nauki

Montag, 9. Mai | Monday, 9 May | Poniedziałek, 9 maja

11:00 – 13:00 Uhr: Ostdeutsche Transformationserfahrungen und Zukunftsentwicklung mit regionaler Perspektive

Die ostdeutsche Transformation stellt als ‚hybride Transformation‘ einen Sonderfall unter den postsozialistischen Transformationspfaden dar, da der Prozess durch die direkte Eingliederung der DDR in das bestehende Wirtschafts- und Politiksystem der BRD gekennzeichnet war. In der ‚hybriden Transformation‘ konnten, anders als beispielsweise in Polen, manche Härten der Transformation besser abgefedert werden, da z.B. soziale Sicherungssysteme der alten Bundesrepublik sofort vorhanden waren, zugleich fehlte es der Transformation in Ostdeutschland gegenüber den östlichen Nachbarn an Selbstbestimmung. Hybride Transformation heißt auch, dass Transformation eigentlich ein gesamtdeutsches Phänomen ist, aber im Westen praktisch negiert wurde und noch immer wird.

Insbesondere die Privatisierung von staatseigenen Betrieben durch die Treuhand hat den Transformationsprozess strukturell, aber auch emotional geprägt, die Arbeitslosenzahlen in bis dato unbekannte Höhen steigen lassen und das Selbstverständnis einer stark auf das Arbeits- und Betriebsleben, auf Kollektive und Strukturen fokussierten Gesellschaft erschüttert. In diesem Panel wollen wir in die 1990er Jahre zurückblicken und die Prozesse Transformation nachzeichnen, die gravierende politische, wirtschaftliche und soziale Folgen für weite Teile der ostdeutschen Bevölkerung hatte und mit der Marginalisierung von Regionen und Menschen einherging. Welche ‚langen Linien der Transformation‘ lassen sich nachvollziehen, welche heutigen Probleme haben hier ihre Wurzeln? Wir werden auch fragen, wie sich die Regionen konsolidiert haben, aus welchen Kräften heraus sich Transformationsexpertise und Resilienz entwickeln könnten, und welche Zukunftsprojekte hier besonders relevant sind.

11:00 am – 1:00 pm: East German Transformation Experiences and Future Development: A Regional Perspective

Transformation in Eastern Germany represents a particular case among the post-socialist transformation paths that we might call 'hybrid transformation'. The East German transformation process was characterized by the direct integration of the GDR into the existing economic and political system of the FRG. Therefore, some of the hardships of transformation could be better cushioned in the 'hybrid transformation' than in other transition societies, as social security systems of the old Federal Republic were immediately available. At the same time, East Germany's transformation lacked a certain component of ownership, in particular compared to the eastern neighbors. Hybrid transformation also means that transformation is actually an all-German phenomenon, but was and still is practically negated in the West.

In particular, the privatization of state-owned enterprises by the Treuhand left its mark on the transformation process both structurally and emotionally, caused unemployment figures to rise to hitherto unknown heights, and shook the self-image of a society strongly focused on work, collectives and company-related social and civic structures.

In this panel, we want to look back to the 1990s and trace the processes of transformation that had serious political, economic and social consequences for large parts of the East German society, and that were accompanied by the marginalization of regions and people. Which 'long lines of transformation' can be traced back to that time, which of today's problems find their roots here? We will also ask how the regions consolidated, from which forces transformation expertise and resilience could develop, and which future projects are particularly relevant here.

11:00 – 13:00: Doświadczenia transformacji w Niemczech Wschodnich a przyszły rozwój: perspektywa regionalna

Transformacja wschodnioniemiecka jako "transformacja hybrydowa" stanowi szczególny przypadek wśród postsocjalistycznych ścieżek transformacji, ponieważ proces ten charakteryzował się bezpośrednią integracją NRD w istniejący system gospodarczy i polityczny RFN. W "transformacji hybrydowej", inaczej niż na przykład w Polsce, niektóre bolączki transformacji mogły być skuteczniej łagodzone, ponieważ na przykład systemy zabezpieczenia społecznego starej Republiki Federalnej były dostępne od razu. Jednakże transformacja w Niemczech Wschodnich nie miała charakteru samostanowienia, tak jak to miało miejsce u wschodnich sąsiadów. Transformacja hybrydowa oznacza również, że transformacja jest właściwie zjawiskiem ogólnoniemieckim, ale na Zachodzie była praktycznie i nadal jest negocjowana. W szczególności prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych, przy zastosowaniu formuły powiernictwa, odcisnęła swoje piętno na procesie transformacji zarówno pod względem strukturalnym, jak i emocjonalnym, powodując wzrost bezrobocia do nieznanych dotąd rozmiarów i naruszając wizerunek własny społeczeństwa silnie skoncentrowanego na życiu zawodowym, kolektywach oraz strukturach społecznych i obywatelskich.

W tym panelu chcemy cofnąć się do lat 90. i prześledzić procesy transformacji, które miały poważne konsekwencje polityczne, gospodarcze i społeczne dla znacznej części społeczeństwa Niemiec Wschodnich i którym towarzyszyła marginalizacja regionów i ludzi. Zadamy sobie pytania, jakie "długie linie przemian" można zaobserwować w tamtym czasie oraz które z dzisiejszych problemów mają tam swoje korzenie? Zastanowimy się także, w jaki sposób doszło do konsolidacji regionów, jakie były potencjalne możliwości rozwoju kompetencji w zakresie transformacji i rezyliencji oraz jakie przyszłe projekty są szczególnie istotne w tym regionie.

Moderation: Dr. Susann Worschech (Europa-Universität Viadrina)

14:30 – 18:30 Uhr: Deutsch-deutsche Verwobenheiten, Migration, (Des-)Integration

Um die Transformation in Deutschland zu verstehen, reicht es nicht, auf die neuen Bundesländer im Osten Deutschlands zu schauen. Vielmehr ist es fruchtbar, die Veränderungen in beiden Teilen nachzuzeichnen und in ihrer Verwobenheit miteinander zu diskutieren und auf die sich ändernden Machtverhältnisse wie auch die vielschichtigen Integrations- und Desintegrationsprozesse einzugehen. Dies ist nicht zuletzt deshalb wichtig, weil es durch die Eingliederung der DDR in die BRD zu einem Institutionen-, Werte- und Elitentransfer von den alten in die neuen Bundesländer kam. Die Verwobenheit dieser Transformationen ist aber auch durch die Migration vieler Ostdeutscher in die alten Bundesländer als Antwort auf die hohe Arbeitslosigkeit in den neuen Bundesländern bedingt. In diesem Panel wollen wir daher auf die dt.-dt. Transformation aus einer machtkritischen Perspektive schauen. Gleichzeitig wollen wir die unterschiedlichen sozialen Gruppierungen und ihre gesellschaftlichen Positionierungen wie auch die Deklassierungs-, Subalternisierungs- und Reetablierungs-Erfahrungen genauer in den Blick nehmen. Dafür sollen binäre Kategorien von Ost- und West entlang von intersektionalen Kategorien wie Gender, Klasse, Bildung und Migrationshintergrund erweitert werden. Welche Desintegrations- und Integrationsprozesse können wir nachzeichnen, und welche Gruppierungen haben sich hier herausgebildet? Welche Kräfte waren hierfür verantwortlich bzw. könnten noch stärker mobilisiert werden? Wie bilden diese sich diese Prozesse entlang der Doppelstadt Frankfurt (Oder)/ Słubice ab?

*****ENGLISH VERSION*****

2.30 pm – 6.30 pm: East-West German interconnectedness, migration, (dis-)integration

In order to understand transformation within Germany it is not sufficient to consider the new federal states in the eastern part of the country. A more promising approach is to retrace the changes in both halves of the country, to discuss how the eastern and western parts of Germany are interconnected and to examine the changes in power structures and the complex processes of integration and disintegration. This is not only important because of the transfer of institutions, values and elites from the western to the eastern states as a result of the integration of the GDR into the Federal Republic. The complex ways in which such transformations are interconnected is also the result of the migration of many citizens from the eastern states to the western states in response to the high levels of unemployment in the former. The Panel will therefore be examining the role of power-structures in East-West German transformation. At the same time, it will be taking a closer look at the different social groups and their positions in society as well as at experiences with downgrading, subordination and reestablishment. In doing so, binary categories will be expanded from East and West to cover intersectional categories such as gender, class, educational and migrational backgrounds. Which processes of disintegration and integration can be identified and which groups have emerged as a result? Which forces were responsible for those processes or could be mobilised to a greater extent? How are such forces reflected in the twin cities of Frankfurt (Oder) and Słubice?

*****WERSJA POLSKA*****

14:30 – 18:30: Powiązania niemiecko-niemieckie, migracja, (dez)integracja

Aby zrozumieć przemiany w Niemczech, nie wystarczy przyjrzeć się nowym krajom związkowym na Wschodzie kraju. Bardziej owocnym jest raczej prześledzenie zmian po obu stronach Niemiec i omówienie ich z uwzględnieniem wzajemnych powiązań oraz przyjrzenie się zmieniającym się stosunkom władzy, a także wielowarstwowym procesom integracji i dezintegracji. Jest to ważne choćby dlatego, że integracja NRD z RFN doprowadziła do transferu instytucji, wartości i elit ze starych do nowych krajów związkowych. Jednak

wzajemne powiązania tych przemian wynikają również z migracji wielu Niemców ze Wschodu do byłych Niemiec Zachodnich, co było reakcją na wysokie bezrobocie w nowych krajach związkowych.

W tym panelu chcemy rozmawiać o niemiecko-niemieckiej transformacji z perspektywy krytyki władzy. Jednocześnie chcemy przyjrzeć się bliżej różnym grupom społecznym i ich pozycjom w społeczeństwie, a także doświadczeniom związanym z deklasyfikacją, subalternatywnością i restytucją. W tym celu binarne kategorie Wschodu i Zachodu zostaną poszerzone o kategorie o charakterze intersekcjonalnym, takie jak płeć, klasa, wykształcenie i pochodzenie migracyjne. Spróbujemy odpowiedzieć na pytania, jakie procesy dezintegracji i integracji możemy prześledzić i jakie ugrupowania się wyłoniły? Jakie siły były za to odpowiedzialne bądź które można było jeszcze bardziej zmobilizować? W jaki sposób procesy te znajdują swoje odzwierciedlenie w Dwumieście, tzn. we Frankfurcie nad Odrą i Słubicach?

Moderation: PD Dr. Carolin Leutloff-Grandits (Europa-Universität Viadrina)

Dienstag, 10. Mai | Tuesday, 10 May | Wtorek, 10 maja

RAUM WISSENSCHAFT/ FORSCHUNG II: EUROPÄISCHE TRANSFORMATIONEN

09:00 – 12:30 Uhr: Europäische Transformationen zwischen „postsozialistisch“ und „neoliberal“

Mit dem Ende des Kalten Krieges hat sich Europa stark verändert. Prozesse von Neoliberalisierung durch verstärkte Privatisierung von Eigentum und die verstärkte Einbindung privater Akteure in Steuerungsprozesse, der Abbau des Sozialstaates wie auch das Erstarken von Populismus beschränken sich nicht nur auf die postsozialistischen Länder, sondern prägen zunehmend auch westeuropäische Wohlfahrtsstaaten.

In diesem Panel wollen wir uns mit Transformationen aus der europäischen Perspektive auseinandersetzen. Auf welche Herausforderungen und Krisen sind die Gesellschaften in Ost und West getroffen, und wie sind sie mit diesen Krisen umgegangen? Inwiefern spielt das sozialistische Erbe eine Rolle und welche Bedeutung hat die Neoliberalisierung? Welche neuen Interdependenzen bestehen zwischen den Transformationen in ehemals sozialistischen Gesellschaften und zu welchen Peripheralisierungsprozessen ist es innerhalb der Gesellschaften, aber auch zwischen den Staaten gekommen? Welche Konzepte und Theorien scheinen als Analyserahmen für diese Prozesse fruchtbar zu sein? Welche Stabilisierungsinitiativen und Möglichkeiten sehen wir, um negative Tendenzen wie die Peripheralisierung von Regionen und Staaten oder Marginalisierung von Bevölkerungsgruppen und das Erstarken des Populismus abzuwenden und unsere demokratischen Gesellschaften stärker und sozial gerechter zu machen?

*****ENGLISH VERSION*****

9 am – 12:30 pm: European transformations between “post-socialist” and “neoliberal”

Europe underwent enormous changes after the end of the Cold War. Processes of neoliberalisation, with the increased privatisation of property and the increasing involvement of private actors in steering processes, the dismantling of the welfare state and the rise of populism are not only limited to the post-socialist countries but are being seen more and more in Western European welfare states.

This Panel will be examining transformations from a European perspective. Which challenges and crises have societies in Eastern and Western Europe been confronted with and how have they dealt with them? To what extent does the socialist heritage play a part and what is the importance of neoliberalisation? Which new interconnections exist between the transformations in formerly socialist societies and which processes of peripheralisation have emerged, not only within societies but also between states? Which concepts and theories seem to provide a promising basis for analysing such processes? Which stabilisation initiatives and opportunities can be identified and used to halt negative trends such as the peripheralisation of regions and states, the marginalisation of certain groups of the population and the increase in populism, while strengthening our democratic societies and improving social equality within them?

*****WERSJA POLSKA*****

09:00 – 12:30: Transformacje europejskie pomiędzy „postsocjalistycznym” oraz „neoliberalnym”

Wraz z zakończeniem zimnej wojny Europa uległa znacznym przemianom. Procesy neoliberalizacji, polegające na coraz intensywniejszej prywatyzacji własności oraz zwiększonym zaangażowaniu podmiotów prywatnych w procesy rządzenia, jak również na demontażu państwa opiekuńczego oraz wzroście populizmu, nie ograniczają się jedynie do krajów postsocjalistycznych, ale w coraz większym stopniu kształtują także opiekuńcze państwa zachodnioeuropejskie.

W tym panelu chcemy przyjrzeć się przemianom z perspektywy europejskiej. Zadamy sobie pytania, jakie wyzwania i kryzysy napotykały społeczeństwa Wschodu i Zachodu i jak sobie z nimi radziły? Jaką rolę odgrywa dziedzictwo socjalistyczne, a jakie znaczenie ma neoliberalizacja? Jakie nowe współzależności istnieją między przemianami w byłych społeczeństwach socjalistycznych i jakie procesy peryferyzacji zaszły w ramach społeczeństw, ale także między państwami? Jakie koncepcje i teorie wydają się być owocne jako ramy analityczne dla tych procesów? Jakie inicjatywy i możliwości stabilizacji widzimy, aby zapobiegać negatywnym tendencjom, takim jak peryferyzacja regionów i państw, marginalizacja grup społecznych, wzrost populizmu oraz aby wzmocnić naszych obywateli pod względem demokratycznym i uczynić ich bardziej sprawiedliwymi społecznie?

Moderation: PD Dr. Carolin Leutloff-Grandits (Europa-Universität Viadrina)

14:00 – 16:00 Uhr: Transformation & Doppelstädte in der europäischen Debatte - Ambivalenzen, Abhängigkeiten, Grauzonen und autonome Wege

Die weitreichenden Transformationen der postsozialistischen Länder wie auch in den meisten Fällen ihre Integration in die Europäische Union wurden gemeinhin als ‚nachholenden Modernisierung‘ betrachtet: postsozialistische Gesellschaften sollten und wollten ‚aufholen‘, sich nach westlichem Vorbild modernisieren, Standards übernehmen, ihre Rechts-, Gesellschafts- und Wirtschaftssysteme anpassen. Diese Prozesse gingen mit einem tiefgreifenden Wandel u.a. der Demografie und dem abrupten Wegbrechen bisheriger Sicherheiten und Überzeugungen einher und bergen bis heute ein erhebliches Konflikt-, aber auch Innovationspotenzial. Nach Jahren der Anpassung sieht u.a. der bulgarische Politologe Ivan Krastev eine „Ende der Imitationen“ gekommen, das es den postsozialistischen Ländern erlaube, ihre Transformationserfahrungen auch bewusster als eigenständige Entwicklung mit ungewisser, unplanbarer, sicher aber auch dynamischerer Zukunft zu verstehen. Die Transformation hat neben großen Anstrengungen auch viel innovatives Denken, Mut und Ausprobieren erfordert – Post-Transformationsgesellschaften sind daher durch die Ambivalenz gekennzeichnet, die sich aus der Gleichzeitigkeit von Brüchen Konflikten, neuen Ideen, und Experimenten ergibt.

Diese Ambivalenz und Vielfalt von Post-Transformation lässt sich insbesondere in europäischen Städten, Partnerstädten, Doppelstädten und Grenzregionen erkennen. Doppelstädte finden gemeinsame Antworten auf die Herausforderungen der Transformation – demografischer Wandel, Strukturwandel, Bedeutungsverluste – und organisieren grenzüberschreitende Daseinsfürsorge. Partnerstädte verbinden Zivilgesellschaften, Verwaltungen und Wirtschaftsakteure in Europa, etablieren horizontale Verbindungen über Grenzen hinweg und entwickeln ihre eigene, kommunale europäische Solidarität, Verantwortung und gemeinsame Entwicklungspfade – und dadurch auch Zusammenhalt, Versöhnung und Freundschaft in Europa. Städte in der (Post-) Transformation, darunter auch die ukrainische Hauptstadt Kyjiw, sind Experimentierfelder für Stadtgesellschaften, die nach neuen Wegen der gemeinsamen, ökologischen, künstlerischen Stadtentwicklung suchen und dabei Altes und Neues, Struktur und Chaos verbinden.

In diesem Panel sprechen wir darüber, wie sich europäische (Post-) Transformationen in den Städten Europas spiegeln, wie Städte zusammenarbeiten und zugleich Barrieren und Brüche der Transformation in Europa aufzeigen und welche Potenziale europäische Doppelstädte wie Frankfurt und Słubice für die Zukunft Europas bergen.

*****ENGLISH VERSION*****

Transformation & Twin Cities in the European Debate – Ambivalences, Dependencies, Grey Areas and Autonomous Paths

The far-reaching transformations of the post-socialist countries, as well as in most cases their integration into the European Union, were generally regarded as 'catch-up modernization': post-socialist societies should and presumably, wanted to 'catch up' to the Western model, including the adoption of standards as well as legal, social and economic systems. These processes were accompanied by a profound change in demographics, among other things, and by the abrupt collapse of previous certainties and convictions, what bears a considerable potential for conflict, but also for innovation to this day. After years of adaptation, the Bulgarian political scientist Ivan Krastev, among others, sees an "end of imitations" that might allow post-socialist countries to

understand their transformation experiences deliberately as an independent development with an uncertain, unplannable, but certainly also more dynamic future. In addition to great efforts, transformation processes also required a great deal of innovative thinking, courage and experimenting – post-transformation societies are characterized by the ambivalence that results from the simultaneity of ruptures, conflicts, new ideas and experiments.

This ambivalence and diversity of post-transformation can be seen especially in European cities, twin cities, double cities and border regions. Twin cities find common answers to the challenges of transformation – demographic change, structural change, loss of significance – and organize cross-border services of general interest. Twin cities connect civil societies, administrations and economic actors in Europe and establish horizontal links across borders. They may develop their own local European solidarity, responsibilities and common development paths – and thereby, they build cohesion, reconciliation and friendship in Europe. Cities in (post-) transition, including the Ukrainian capital Kyiv, are experimental sites for urban societies seeking new ways of collaborative, ecological, artistic urban development, combining the old and the new, merging structure and chaos.

In this panel we will talk about how European (post-) transformations are reflected in European cities, how cities cooperate and at the same time reveal barriers and fractures of transformation in Europe. Further, we will discuss which potentials European twin cities like Frankfurt and Słubice hold for the future of Europe.

*****WERSJA POLSKA*****

14:00 – 16:00: Transformacja & dwumiasta w debacie europejskiej - ambiwalencja, zależności, szare strefy i autonomiczne ścieżki

Daleko idące przemiany w krajach postsocjalistycznych, a także w większości przypadków ich integracja z Unią Europejską, były powszechnie uważane za "modernizację nadrabiającą zaległości": społeczeństwa postsocjalistyczne powinny i prawdopodobnie chciały "dogonić" model zachodni, w tym przyjąć standardy, a także dostosowywać swoje systemy prawne, społeczne i gospodarcze. Procesom tym towarzyszyły m. in. głębokie zmiany demograficzne oraz gwałtowne załamanie się wcześniejszych poglądów i przekonań, które do dziś niesie ze sobą znaczny potencjał konfliktów, ale także innowacji. Po latach adaptacji, m. in. bułgarski politolog Ivan Krastev, dostrzega "koniec naśladownictwa", który pozwala krajom postsocjalistycznym świadomie zrozumieć swoje doświadczenia związane z transformacją jako niezależny rozwój o niepewnej, niemożliwej do zaplanowania, ale z pewnością bardziej dynamicznej przyszłości. Procesy transformacji wymagały nie tylko ogromnych wysiłków, ale także wiele innowacyjnego myślenia, odwagi i eksperymentowania - społeczeństwa posttransformacyjne charakteryzuje ambiwalencja, wynikająca z jednoczesnego występowania rozłamów, konfliktów, nowych pomysłów i eksperymentów.

Tę ambiwalencję i różnorodność posttransformacji widać szczególnie w miastach europejskich, miastach partnerskich, dwumiastach i regionach przygranicznych. Dwumiasta znajdują wspólne odpowiedzi na wyzwania związane z transformacją - zmiany demograficzne, zmiany strukturalne, utratę znaczenia - i organizują transgraniczne usługi użyteczności publicznej. Miasta partnerskie łączą społeczeństwa obywatelskie, administracje i podmioty gospodarcze w Europie, tworzą horyzontalne więzi ponad granicami, jak również rozwijając własną lokalną europejską solidarność, odpowiedzi-

alność i wspólne ścieżki rozwoju, a tym samym spójność, pojednanie i przyjaźń w Europie. Miasta znajdujące się w okresie (po)transformacji, w tym ukraińska stolica Kijów, są miejscami eksperymentów dla społeczności miejskich, poszukujących nowych sposobów wspólnego, ekologicznego i artystycznego rozwoju miast, łączących tradycję z nowoczesnością oraz strukturę z chaosem.

Podczas tego panelu będziemy rozmawiać o tym, w jaki sposób europejskie (po)transformacje znajdują odzwierciedlenie w europejskich miastach, jak wygląda współpraca miasta, a jednocześnie na jakie bariery i rozłamy transformacji w Europie napotykają. Ponadto zastanowimy się, jakie potencjały dla przyszłości Europy kryją w sobie takie dwumiasta, jak Frankfurt nad Odrą i Słubice.

Moderation: Dr. Susann Worschech (Europa-Universität Viadrina)

DE:

16.30-18.00 Uhr Abschlussdiskussion, Konzerthalle Frankfurt (Oder)

„Die (Doppel-)Stadt der Zukunft: Woran erkennt ein:e Besucher:in des Zukunftszentrums 2030, dass die Stadtgesellschaft die Chancen des Umbruchs für sich genutzt hat?“

Format: „Fish Bowl“

Moderation: Wendy Bell, Alyssa Doepmann (Europa-Universität Viadrina)

EN:

4.30 pm -6 pm: Closing discussion, Konzerthalle Frankfurt (Oder)

“The (twin) cities of the future: How will visitors to the Centre for the Future of European Transformation and German Unity in 2030 be able to recognise that urban society has risen to the challenge presented by major changes?”

Format: „Fish bowl“

Chair: Wendy Bell, Alyssa Doepmann (European University Viadrina)

PL:

16.30-18.00 dyskusja końcowa, sala koncertowa „Konzerthalle”

„Dwumiasto przyszłości: W jaki sposób osoby odwiedzające Centrum Przyszłości w 2030 roku będą mogły stwierdzić, że obywatele miasta wykorzystali dla siebie szanse związane z przełomem?“

Metoda dialogu: „Fish Bowl“

Moderacja: Wendy Bell, Alyssa Doepmann (Uniwersytet Europejski Viadrina)